

Från Riksdagsförvaltningen
2024-10-21
Besvaras senast
2024-10-30 kl. 12.00

Till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:255 Upphörande av kärnstöd till UNAIDS och Sveriges roll i den globala kampen mot hiv och aids

Acquired immuno deficiency syndrome (aids) upptäcktes i slutet av 1970-talet och utvecklades under 1980-talet till en global epidemi som särskilt drabbade låg- och medelinkomstländer i Afrika söder om Sahara. Internationella ansträngningar har varit avgörande för att bekämpa spridningen av det humana immunbristvirus (hiv) som orsakar aids, och Sverige har spelat en central roll i detta globala arbete. Sverige har sedan länge varit en betydande finansiär och påverkansaktör i hiv-bekämpningen, och insatserna har omfattat bilateralt bistånd, stöd till civilsamhället, bidrag till multilaterala organisationer samt stöd till hiv-forskning och -prevention.

Enligt en rapport från Expertgruppen för biståndsanalys (EBA), The Swedish Aid Response to the HIV Epidemic: An Overview, har Sveriges arbete i huvudsak präglats av ett rättighetsbaserat och progressivt angreppssätt. Rapporten påpekar att Sverige tidigt identifierade vikten av preventiva åtgärder och en bred systemansats, där fokus inte bara legat på behandling utan även på att bekämpa de strukturella och socioekonomiska faktorer som bidrar till spridningen av hiv. Rapporten belyser även att Sverige genom sitt engagemang i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) har varit en pionjär inom området och har förespråkat preventiva åtgärder som ofta varit kontroversiella i vissa andra länder.

Sverige har länge varit en stark förespråkare för en integrerad ansats till hiv-prevention genom att koppla ihop hiv-insatser med bredare SRHR-frågor och stärka nationella hälsosystem i låg- och medelinkomstländer. Enligt rapporten har Sveriges bilaterala samarbeten haft ett tydligt fokus på de värst drabbade länderna i Afrika söder om Sahara, och genom omfattande stöd till organisationer som UNAIDS har Sverige kunnat bidra till samordningen av globala insatser mot hiv och aids. Det svenska kärnstödet till UNAIDS har varit en central komponent i detta arbete och har möjliggjort flexibilitet och långsiktighet i Sveriges biståndsinsatser. Sverige har, trots sina begränsade finansiella resurser, haft inflytande i multilaterala sammanhang genom tillgång till kunniga experter och diplomater med djupgående tematiska och organisatoriska kunskaper. Enligt rapporten har denna kompetens varit avgörande för hur Sverige har lyckats förespråka sin ståndpunkt i den globala hiv-responsen.

Rapporten lyfter också fram att den svenska strategin gentemot UNAIDS och andra multinationella organisationer har haft flera nyckelkomponenter: ett fokus på evidensbaserade interventioner, genderperspektiv och rättigheter för utsatta grupper såsom HBTQI+-personer. EBA:s rapport betonar att Sveriges engagemang i UNAIDS har varit avgörande för att upprätthålla en global samordning av insatser och för att möta de specifika utmaningar som hiv och aids utgör i låginkomstländer.

Beslutet att helt upphöra med det svenska kärnstödet till UNAIDS innebär ett radikalt avsteg från tidigare politiska prioriteringar och står i direkt kontrast till Sveriges tidigare starka engagemang för att främja en rättighetsbaserad och holistisk strategi i hiv-bekämpningen. Flera aktörer, inklusive rapportförfattarna, har framfört oro över att detta beslut riskerar att undergräva Sveriges möjligheter att bidra till den globala kampen mot hiv och aids och hota den långsiktiga hållbarheten i de insatser som redan påbörjats. EBA-rapporten understryker vikten av kontinuitet och långsiktigt stöd för att effektivt kunna hantera globala folkhälsorhot och rekommenderar att Sverige bibehåller sitt stöd till centrala globala aktörer som UNAIDS.

Att dra tillbaka det svenska kärnstödet till UNAIDS riskerar inte bara att minska Sveriges inflytande i globala sammanhang, utan även att underminera det gedigna arbete och den betydande kompetens som har byggts upp under årtionden. Det uppstår också frågetecken kring hur Sveriges samlade erfarenheter inom hiv- och SRHR-frågor nu ska kunna utnyttjas och användas, både nationellt och internationellt.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga statsrådet Benjamin Dousa:

På vilket sätt ämnar statsrådet agera för att, nu när Sverige har upphört med sitt kärnstöd till UNAIDS, kunna tillvarata den kompetens som har byggts upp under många år i kampen mot aids internationellt, och hur avser ministern att nyttja denna kompetens både nationellt och internationellt för att fortsätta arbetet mot hiv och aids?

.....

Olle Thorell (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch